

MIKOV

Na Šluknovsku se sice nikdy žádná železářská huť nenacházela, ale existují doklady o tom, že již od 17. století se poddaní na zdejším panství živilo výrobou nožů a příbuzného zboží. V této době tedy bylo možné se setkat s mikulášovickými nožíři, kteří se se svým nářadím a brusem potulovali od města k městu a kromě oprav a broušení nožů, pil či nůžek nabízeli i své vlastnoručně vyrobené zboží.

Podrobněji zkoumala formy obživy mikulášovických poddaných v roce 1719 komise, jež sestavovala podklady pro tzv. *Tereziánský katastr*. Tato oceňovací komise zaznamenala počátkem 18. století v Mikulášovicích čtyřicet brusičů, již si své suroviny opatřovali v obchodě místního kupce Christopa Röslera (obchod sídlil v domě č. p. 75), dále pak pětasedmdesát cestujících řemeslníků a jedenáct různých obchodníků. V roce 1782 výše zmíněný obchod po svém dědovi zdědil Ignaz Rösler, pozdější zakladatel mikulášovického nožířského průmyslu. Tento muž se totiž nespokojil pouze s prodejem surového materiálu, nýbrž od roku 1796 začal zaměstnávat první nožíře v pronajaté brusírně v tzv. *Leopoldce* (dnešní Velký Šenov). V roce 1798 zakoupil Rösler od pilaře Ernsta ve Vilémově jeho mlýnským kolem poháněný provoz a zároveň tkalcovnu hedvábných stuh nad mlýnem. Tuto tkalcovnu později přestavěl na první manufakturu určenou k výrobě kovového zboží. Ignaz Rösler byl velmi schopný podnikatel, který se snažil rozšířit věhlas mikulášovických nožů. Pravidelně navštěvoval veletrh v Lipsku a zájem o tyto nože, které byly stejně kvalitní jako nože anglické, avšak o mnoho levnější, rostl. Kromě nožů vyráběl i britvy, přístroje, chirurgické nástroje či listy pil. Obrovský nárůst poptávky však podnik zaznamenal po vyhlášení Kontinentální blokády císařem Napoleonem, jež spočívala v zákazu obchodování s Anglií. Mikulášovice se tedy díky tomu zařadily mezi bohatší obce v Rakousko-Uhersku.

Rösler neměl děti, kvůli tomu přijal do podniku svého synovce Josefa Jakuba Emanuela Fischera z Rumburku, kterého zasvětil do svého podnikání a po čase ho vyslal do světa, aby se přiučil tovární výrobě nožů. Ten tak pracoval ve Steyru, Remscheidu a také v dalších durynských továrnách. V roce 1815 se Rösler z vedení podniku stáhnul a naplno jej přenechal synovci. Ten zúročil své znalosti ze zahraničí a v roce 1818 nechal postavit při dosavadním provozu novou tovární budovu a o dva roky později přibyla i brusírna (v této době podnik zaměstnával již dvě stě dělníků). Za své zásluhy o rozvoj nožířského průmyslu v Rakousku byli Ignaz Rösler a jeho synovec Josef Emanuel Fischer v roce 1819 povýšeni do šlechtického stavu. Vlastnictví firmy zůstalo v rodině až do roku 1889, kdy Adolf Rösler podnik prodal mikulášovickým podnikatelům Theodoru Hesse, Johannu Dittrichovi a Josefu Schlösingerovi, kteří podnik dál vedli pod firmou *Ignaz Rösler's Nachfolger*. I v této době probíhalo postupné rozšiřování, ke stávajícím budovám přibyla i moderní čtyřpodlažní továrna a v této době, tedy okolo roku 1902, začala být pravděpodobně vyráběna kultovní rybička, dodnes vyráběný kapesní nožik specifického tvaru. Pracovalo se zde až do roku 1926, kdy byla pro nedostatek zakázek v továrně výroba zastavena. Prostory pak byly využívány k výrobě lakovaných stuh a také k výrobě kuchyňských nožů. V současnosti je část původní firmy využívána k obytným účelům, druhá část je prázdná a chátrá.

Druhou a největší místní továrnu na výrobu ocelového zboží zřídil v roce 1865 Ignaz Rösler, který byl synovcem zakladatele mikulášovického nožířského průmyslu. Po zakladatelově smrti podnik převzali jeho synové, kteří ho začali vést pod názvem *Ignaz Röslers Söhne* a vyráběli především kapesní či lovecké nože nebo také dýky. V roce 1902 došlo k velké přestavbě závodu a náboru zaměstnanců, kterých zde před první světovou válkou pracovalo čtyři sta. Ve 20. a 30. letech však počet dělníků začal klesat, až zde konečně v roce 1940 byla zaměstnána necelá stovka lidí.

Röslerova příkladu se chopili i další místní podnikatelé, kteří si v okolí mikulášovického potoka zakládali brusírny. Ve svých dílnách se nejprve snažili vyrábět kompletní výrobky, s nimiž sami obchodovali, ale postupem času se dostávali do závislosti na místních velkovýrobech, pro něž vytvářeli spíše různé polotovary. Jen málokomu se podařilo dílnu přetvořit v průmyslový závod. Jedním z mála, kterým se to však podařilo, byl Franz Frenzel, který si v domě rodičů (č. p. 478) založil v roce 1870 malou nožírnu a vyráběl nože, které byly signifikantní kotvou ve znaku. Zájem o tyto nože rostl, takže si roku 1892 mohl postavit dvoupodlažní objekt, jenž byl později doplněn mnoha přístavbami. V roce 1900 už firma zaměstnávala dvě stovky dělníků a vyráběla na tři tisíce rozličných druhů nožů, dýk, příborů či pilníků v rozličné kvalitě. Po Frenzelově smrti téhož roku podnik začala vést jeho dcera Mathilde Grohmann, jež pak firmu roku 1920 předala své neteři Helene Roscheové. Avšak inflace v Německu v roce 1923, se kterým měl podnik časté obchodní styky, jej téměř zruinovala. Po připojení československého pohraničí v Německu firma podstatně zúžila sortiment pouze na kapesní nože a v této době zde pracovalo už jen osmatřicet dělníků. Po druhé světové válce převzal závod národní podnik *SANDRIK Mikulášovice*, ale nože v něm vyráběli jen do roku 1951, poté zde sídlilo středisko odborného výcviku n. p. Mikulov.

V blízkosti Frenzelova závodu si roku 1885 otevřel svůj podnik na výrobu nožů také Julius Pilz (č. p. 467), který vyráběl nože s houbou ve znaku. V roce 1913 po převzetí firmy syny Juliem, Augustem a Rudolfem došlo také ke změně názvu firmy na *Julius Pilz Söhne*. Specialitou tohoto podniku se pak staly především mnohadílné kapesní nože. Kromě těchto produktů vyráběla forma i lovecké dýky, pilníky, ořezávátka atd. V roce 1939 zde pracovalo pětasedmdesát zaměstnanců. Po druhé světové válce závod převzal národní podnik *SANDRIK Mikulášovice*, pozdější *Mikov*, který továrnu přestavěl na internát pro nožířské učně (i v současnosti objekt slouží k obytným účelům). Kromě těchto zmíněných podniků vlastnil v této době dílnu na výrobu nožů i Jacob Dittrich, Johann Eduard Dittrich či Hubert Knoth s Josefem Hilem. K dalším menším nožírnám pak patřily podniky *SOLITARIA* či firmy Artura Bönische nebo Josefa Klause.

Velké problémy pro výrobce nožů ale nastaly po připojení Sudet k Hitlerovu Německu, neboť v okleštěném Československu ztratili odbytiště a zároveň museli začít konkurovat velkým německým firmám, což se jim podařilo díky dodávkám nožů do Spojených států amerických. Naprostou katastrofou však bylo vyhlášení války USA v roce 1941, kdy se výroba nožů v Mikulášovicích téměř zastavila. Firma Ignaz Röslers Söhne mohla dál dodávat nože pro armádu, ale ostatním podnikatelům se buďto podařilo pro své podniky najít náhradní výrobu (hlavně zbrojní) nebo byli nuceni své podniky zavřít.

Vyškolení nožíři odcházeli do války a v podnicích pracovali nuceně nasazení dělníci nebo váleční zajatci.

Po skončení války získaly čtyři největší nožířny své národní správce, absolventy zdejší nožířské školy, Jiřího Bubelu a Františka Kuchryka. V těchto závodech dál pracovalo původní německé osazenstvo, neboť českých vyškolených dělníků se nedostávalo. V říjnu roku 1946 byly tyto podniky nejprve zařazeny do národního podniku Sandrik se sídlem v Bratislavě a později získala firma Sandrik sídlo přímo v Mikulášovicích. Při další reorganizaci spolu splynuly mikulášovické národní podniky Sandrik a *Koh-i-noor*, sloučením obou národních podniků byl k 1. lednu 1955 vytvořen národní podnik *Mikulášovický kovoprůmysl* (Mikov) a od roku 1958 se stal Mikov součástí *Kovoprůmyslových podniků, sdružení národních podniků Praha*. Po roce 1990 se pak jednotlivé závody sdružené v národním podniku Mikov osamostatnily a došlo k jejich privatizaci. Výroba nožů pod značkou Mikov a kancelářské techniky pod značkou KIN nyní pokračuje pouze v Mikulášovicích. Společnost *Mikov s.r.o.* v současnosti vyrábí nejen kapesní, lovecké či kuchyňské nože, ale také kancelářskou techniku, drobný strojírenský materiál či přípravky pro přesné stříhání.

Zdroje:

JOZA, Petr – NĚMEC, Jan, Historie a současnost podnikání na Děčínsku a Šluknovsku, Žehušice 2012.

Karlíček Petr - Němec Jan, Mikulášovice Nixdorf, Mikulášovice 2016.

Mikov, představení společnosti, Dostupné z: <<https://www.mikov.cz/o-nas/>> (citoávno 2025-01-03)